
THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ ĐẦU TƯ CÔNG TRONG NÔNG NGHIỆP CỦA TỈNH HÒA BÌNH

Hồ Ngọc Ninh

*Khoa Kinh tế và Phát triển nông thôn, Học viện Nông nghiệp Việt Nam
Email: hnninh@vnua.edu.vn*

Trần Tuấn Sơn

*Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Hòa Bình
Email: tuanson6868@yahoo.com.vn*

Đỗ Hải Hồ

*Sở Khoa học và Công nghệ tỉnh Hòa Bình
Email: haiho64@gmail.com*

Mã bài: JED-346

Ngày nhận: 11/08/2021

Ngày nhận bản sửa: 05/09/2021

Ngày duyệt đăng: 09/09/2021

Tóm tắt:

Đầu tư công đóng vai trò rất quan trọng thúc đẩy sự phát triển nông nghiệp hiệu quả và bền vững. Nghiên cứu này đánh giá thực trạng đầu tư, hiệu quả đầu tư và đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả đầu tư công trong nông nghiệp tỉnh Hòa Bình giai đoạn tới. Nghiên cứu phân tích hiệu quả vốn đầu tư công trong nông nghiệp thông qua chỉ số ICOR từ số liệu thu thập được từ tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020. Kết quả cho thấy, hiệu quả đầu tư công trong nông nghiệp được cải thiện đáng kể trong giai đoạn 2016-2020 (chỉ số ICOR giảm dần). Tuy nhiên, vốn đầu tư công cho nông nghiệp vẫn còn thấp, đầu tư còn dàn trải, tiến độ giải ngân một số dự án còn chậm nên hiệu quả đầu tư chưa cao, chưa tương xứng với tiềm năng.

Từ khóa: Đầu tư công, hiệu quả đầu tư, nông nghiệp, Hòa Bình.

Mã JEL: E22, E23, E65

Situations and solutions for improving the efficiency of public investment in agriculture of Hoa Binh province

Abstract:

Public investment plays an important role in promoting effective and sustainable agricultural development. This study aims to assess the public investment efficiency and propose some solutions for improving the efficiency of public investment in agriculture in Hoa Binh province in the coming period. ICOR index was calculated to measure the efficiency of public investment in agriculture in Hoa Binh for the period from 2016 to 2020. The results showed that the efficiency of public investment in agriculture improved significantly in the period of 2016-2020 (the ICOR index gradually decreased). However, public investment in agriculture was still low and spread. The disbursement progress of some projects was still slow. Then the public investment efficiency in agriculture is not high, not commensurate with the potential.

Keywords: Public investment; investment efficiency; agriculture; Hoa Binh province.

JEL Codes: E22, E23, E65

1. Đặt vấn đề

Sau hơn 30 năm đổi mới nền kinh tế (từ năm 1986), nông nghiệp Việt Nam đã có nhiều bước tiến mới, tăng trưởng duy trì ở mức bình quân khoảng 3,5%/năm, mức cao ở khu vực châu Á nói chung và Đông Nam Á nói riêng (Bùi Kim Thanh, 2020). Nông nghiệp Việt Nam có nhiều tiềm năng lớn, nhiều nông sản đang trở thành sản phẩm xuất khẩu chủ lực và mang lại giá trị kinh tế cao. Tuy nhiên, đầu tư vào nông nghiệp hiện nay còn rất hạn chế, chưa đáp ứng nhu cầu đầu tư. Theo số liệu của Bộ Kế hoạch và Đầu tư, trong tổng số các doanh nghiệp đang hoạt động, chỉ có 8% doanh nghiệp hoạt động trong lĩnh vực nông nghiệp và số doanh nghiệp trực tiếp sản xuất các sản phẩm nông, lâm, thủy sản chỉ chiếm khoảng 1% (Minh Anh, 2019). Trong bối cảnh việc thu hút đầu tư của khu vực tư nhân vào nông nghiệp còn gặp nhiều khó khăn thì đầu tư công vẫn là nguồn vốn quan trọng nhằm nâng cao hiệu quả và phát triển bền vững ngành nông nghiệp. Trong nền kinh tế thị trường hiện nay, đầu tư công là một lĩnh vực quan trọng thúc đẩy sự phát triển đất nước hướng tới mục tiêu phát triển toàn diện các vùng miền và tạo công bằng cho mọi người (Nguyễn Phương Lê & cộng sự, 2010). Đầu tư công sẽ tạo môi trường thuận lợi, khuyến khích các thành phần kinh tế phát triển, đặc biệt là ngành nông nghiệp vốn dĩ rất khó khăn trong việc thu hút đầu tư.

Tỉnh Hòa Bình có nhiều tiềm năng trong phát triển nông, lâm nghiệp, thủy sản, đặc biệt phát triển trồng rừng, cây công nghiệp, dược liệu và sản xuất nông nghiệp công nghệ cao. Nghị quyết Đại hội Đảng bộ tỉnh Hòa Bình lần thứ XVII, nhiệm kỳ 2020-2025 đã nhấn mạnh, một trong những nhiệm vụ trọng tâm của tỉnh là tập trung đẩy mạnh tái cơ cấu ngành nông nghiệp giai đoạn 2021-2025, định hướng đến năm 2030. Phát triển nông nghiệp theo hướng sản xuất hàng hóa tập trung, gắn kết chặt chẽ với công nghiệp chế biến, du lịch, thị trường tiêu thụ, bảo vệ môi trường sinh thái, thích ứng với biến đổi khí hậu, đồng bộ với thực hiện chuyên đổi cơ cấu ngành nông nghiệp và xây dựng nông thôn mới. Phát triển mạnh kinh tế lâm nghiệp đi đôi với việc thực hiện các biện pháp nâng cao tỷ lệ che phủ rừng. Những năm qua, từ các nguồn vốn đầu tư công (vốn ngân sách nhà nước, vốn ngân sách của địa phương, vốn ODA và chương trình mục tiêu quốc gia) đề án tái cơ cấu ngành nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình được triển khai và đạt được một số kết quả nhất định. Giai đoạn 2016-2020 tổng vốn đầu tư công của tỉnh Hòa Bình được Hội đồng Nhân dân tỉnh thông qua gần 14.145,7 tỷ đồng, trong đó vốn đầu tư công cho ngành nông nghiệp chiếm gần 7% (Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Hòa Bình, 2021). Nhờ nguồn vốn đầu tư công đã góp phần thúc đẩy tái cơ cấu ngành nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình theo hướng nâng cao giá trị gia tăng, tỷ lệ tăng bình quân giá trị sản phẩm ngành nông nghiệp khoảng đạt 8,6%/năm giai đoạn 2016-2020 (Cục thống kê tỉnh Hòa Bình, 2021). Mặc dù vậy, tốc độ tăng trưởng của ngành nông nghiệp vẫn còn chậm so với các ngành công nghiệp, thương mại và dịch vụ. Phân bổ vốn đầu tư công cho các ngành chưa thực sự hợp lý, đầu tư công ở một số lĩnh vực nội ngành nông nghiệp còn chưa phát huy được hiệu quả.

Nghiên cứu nhằm đánh giá thực trạng đầu tư công, hiệu quả đầu tư công và từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả đầu tư công trong nông nghiệp tỉnh Hòa Bình giai đoạn tới. Kết quả nghiên cứu sẽ là tài liệu tham khảo có giá trị không chỉ đối với tỉnh Hòa Bình, mà còn cho cả các địa phương có điều kiện tương đồng ở trong vùng nói riêng và Việt Nam nói chung.

Phần còn lại của bài nghiên cứu được bố cục như sau. Phần 2 cung cấp tổng quan tình hình nghiên cứu về đầu tư công trong nông nghiệp. Phần 3 là phương pháp nghiên cứu. Phần 4 trình bày kết quả nghiên cứu và thảo luận. Phần 5 là kết luận.

2. Tổng quan nghiên cứu

Đầu tư công đóng vai trò rất quan trọng thúc đẩy sự phát triển của nông nghiệp nông thôn (Dhawan & Yadav, 1997; Gulati & Bhide, 1995; Mani & cộng sự, 2011). Đầu tư công có vai trò quyết định đối với việc tạo vốn cho nông nghiệp, đồng thời thu hút và duy trì được sự đầu tư từ khu vực ngoài nhà nước cho nông nghiệp (Gulati & Bhide, 1995). Đầu tư công không chỉ tác động tích cực đến tăng trưởng ổn định của ngành nông nghiệp, mà còn đến hiệu suất tổng thể của nền kinh tế. Hơn nữa đầu tư công trong nông nghiệp góp phần khuyến khích, thúc đẩy đầu tư của khu vực tư nhân vào phát triển nông nghiệp nông thôn (Mani & cộng sự, 2011).

Renkow (2010) cũng khẳng định rằng đầu tư công góp phần cải thiện thu nhập và giảm đói nghèo ở nông thôn Ấn Độ, Trung Quốc, Đông Nam Á và Trung Đông. Đặc biệt là đầu tư công vào phát triển cơ sở hạ tầng, đường giao thông, nghiên cứu khoa học và triển khai (R & D) mang lại lợi ích rất lớn đối với giảm nghèo

và tăng thu nhập cho người dân. Đầu tư công trong nông nghiệp và cơ sở hạ tầng nông thôn là một động lực quan trọng của tăng trưởng nông nghiệp và có một ảnh hưởng đáng kể đến kết quả nghèo ở các nước đang phát triển (Haggblade, 2007; Renkow, 2010; Govereh & cộng sự, 2006).

Lĩnh vực nông nghiệp thường đối diện với nhiều rủi ro, tỷ suất sinh lời thấp và khả năng thu hồi vốn chậm nên việc thu hút đầu tư tư nhân vào lĩnh vực nông nghiệp gặp nhiều khó khăn. Vì vậy, chính phủ cần tái cơ cấu đầu tư công hợp lý hơn trong lĩnh vực nông nghiệp, nhằm thúc đẩy tăng trưởng bền vững, an ninh lương thực (Dhawan & Yadav, 1997). Đầu tư công sẽ hiệu quả hơn nếu như nhà nước tập trung đầu tư xây dựng cơ sở hạ tầng nông thôn, nghiên cứu công nghệ nông nghiệp, tổ chức thị trường các yếu tố đầu vào và tiêu thụ sản phẩm... thay vì trợ cấp ngân sách cho nông nghiệp như: hỗ trợ phân bón, cây trồng (Haggblade, 2007; Jha, 2007).

Govereh & cộng sự (2006) cho thấy đầu tư và hỗ trợ cho nông nghiệp nông thôn là cách thức hiệu quả nhất để xóa đói giảm nghèo và tăng trưởng lĩnh vực nông nghiệp ở Zambia. Tuy nhiên việc gia tăng đầu tư công trong nông nghiệp ở Zambia gặp nhiều khó khăn do thiếu nguồn lực đầu tư công. Vì vậy, để nâng cao mức đầu tư trong nông nghiệp, đòi hỏi cần phải bổ sung bằng môi trường chính sách và liên kết, hợp tác công tư trong đầu tư phát triển nông nghiệp nông thôn.

Ở Việt Nam, đã có một số nghiên cứu về đầu tư công nói chung và đầu tư công trong nông nghiệp nói riêng, ví dụ như Hồ Ngọc Hy (2007) đã thực hiện nghiên cứu về đánh giá hiệu quả đầu tư công ở tỉnh Quảng Trị; Nguyễn Phương Lê & cộng sự (2010) đã nghiên cứu thực trạng và giải pháp nâng cao hiệu quả đầu tư công cho phát triển kinh tế huyện Sơn Động – tỉnh Bắc Giang; Nguyễn Thị Ngọc Nga (2019) sử dụng chỉ số ICOR để phân tích hiệu quả đầu tư công trong lĩnh vực nông nghiệp ở Việt Nam; hay Kim Thị Dung (2010) đưa ra một số vấn đề lý luận và thực tiễn về tài chính công cấp cơ sở và đóng góp của dân trong tài chính công cấp cơ sở.

Như vậy, tổng quan nghiên cứu cho thấy các nghiên cứu trước đây còn khá khiêm tốn trong phân tích sâu về thực trạng, nguyên nhân hạn chế trong đầu tư công và đề xuất giải pháp nâng cao hiệu quả đầu tư công trong lĩnh vực nông nghiệp của một địa phương, vùng có điều kiện đặc thù như tỉnh Hòa Bình sử dụng chỉ số ICOR.

3. Phương pháp nghiên cứu

Thông tin thứ cấp: Thông tin thứ cấp được thu thập từ hệ thống các văn bản, chính sách liên quan đến tình hình đầu tư công trong nông nghiệp từ cấp Trung ương, cấp tỉnh, cấp huyện, và các báo cáo kết quả thực hiện đầu tư công trong nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020.

Thông tin sơ cấp: Tọa đàm và phỏng vấn sâu với 50 cán bộ thuộc các cơ quan quản lý nhà nước các cấp (tỉnh, huyện, xã) của tỉnh Hòa Bình liên quan đến lĩnh vực đầu tư công trong nông nghiệp về thực trạng và hiệu quả đầu tư.

Phương pháp nghiên cứu sử dụng chính gồm thống kê mô tả và thống kê so sánh. Bên cạnh đó, nghiên cứu sử dụng hệ số ICOR nhằm phản ánh hiệu quả sử dụng vốn đầu tư công cho nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020.

$$ICOR = \frac{V_t}{G_t - G_{t-1}} = \frac{V_t}{\Delta_t} \quad (1.1)$$

Trong đó:

V_t : Tổng vốn đầu tư công vào nông nghiệp của năm nghiên cứu;

G_t : GRDP ngành nông nghiệp của năm nghiên cứu;

G_{t-1} : GRDP ngành nông nghiệp của năm trước năm nghiên cứu;

Δ_t : Mức tăng GRDP nông nghiệp giữa năm nghiên cứu (t) và năm trước (t-1).

Hệ số ICOR là chỉ tiêu kinh tế tổng hợp phản ánh cần bao nhiêu đồng vốn đầu tư thực hiện tăng thêm để tăng thêm 1 đồng tổng sản phẩm trong nước. Trong nghiên cứu này, chỉ số ICOR được tính dựa trên vốn đầu tư và GRDP ngành nông nghiệp tỉnh Hòa Bình theo giá so sánh năm 2010. Nếu hệ số ICOR thấp thì đầu tư có hiệu quả cao và ngược lại.

4. Kết quả và thảo luận

4.1. Thực trạng đầu tư công trong nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình

4.1.1. Quy mô và cơ cấu vốn đầu tư và đầu tư công cho nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình

Thời gian qua, tỉnh Hòa Bình đã quy hoạch tổng thể phát triển nông nghiệp toàn diện các ngành, các lĩnh vực bao gồm: trồng trọt, chăn nuôi, thủy sản, lâm nghiệp và hạ tầng sản xuất nông nghiệp như thủy lợi, giao thông nội đồng nhằm thúc đẩy tái cơ cấu ngành và thu hút đầu tư. Tỉnh đã ban hành nhiều chính sách liên quan đến quy hoạch, kế hoạch hóa về đầu tư phát triển như: Quyết định số 819/QĐ- UBND ngày 17/5/2011 của Ủy ban nhân dân tỉnh Hòa Bình về việc phê duyệt Quy hoạch vùng an ninh lương thực Hoà Bình đến năm 2020; Nghị quyết số 121/2015/NQ-HĐND ngày 03 tháng 12 năm 2015 của Hội đồng nhân dân tỉnh Hòa Bình về Kế hoạch phát triển kinh tế – xã hội 5 năm 2016-2020; Quyết định 3324/QĐ-UBND của Ủy ban nhân dân tỉnh Hòa Bình về phê duyệt đề án phát triển kết cấu hạ tầng đồng bộ giai đoạn 2016-2020, định hướng đến năm 2030, trong đó có quy định về hỗ trợ phát triển cơ sở hạ tầng cho sản xuất nông nghiệp. Kết quả cho thấy, tổng vốn đầu tư vào nông nghiệp giai đoạn 2016-2020 tăng mạnh qua các năm, tốc độ tăng bình quân giai đoạn đạt 10,96%/năm (theo giá hiện hành) và 11,61%/năm (tính theo giá so sánh năm 2010). Trong đó, việc thực hiện cải cách môi trường đầu tư, cải cách các thủ tục hành chính và giải quyết tốt các vướng mắc của các nhà đầu tư đã giúp huy động nguồn vốn ngoài khu vực công cho phát triển nông nghiệp tăng khá nhanh trong giai đoạn 2016-2020, đạt tốc độ tăng bình quân 16,96%/năm (theo giá hiện hành) và 17,65%/năm (theo giá so sánh). Đối với đầu tư công trong nông nghiệp có xu hướng giảm trong giai đoạn 2016-2020, đặc biệt là năm 2019 và 2020 khi nguồn thu ngân sách của tỉnh gặp khó khăn trước tác động tiêu cực của đại dịch covid -19 (Bảng 1). Như vậy, trong tổng đầu vào nông nghiệp, thì nguồn vốn cho phát triển nông nghiệp giai đoạn 2016-2020 chủ yếu là nguồn vốn ngoài khu vực công (đầu tư của các doanh nghiệp tư nhân trong nước, đầu tư trực tiếp nước ngoài, và của người dân) (Hình 1).

Bảng 1: Thực trạng đầu tư vào nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020 (Tính theo giá thực tế và giá so sánh năm 2010)

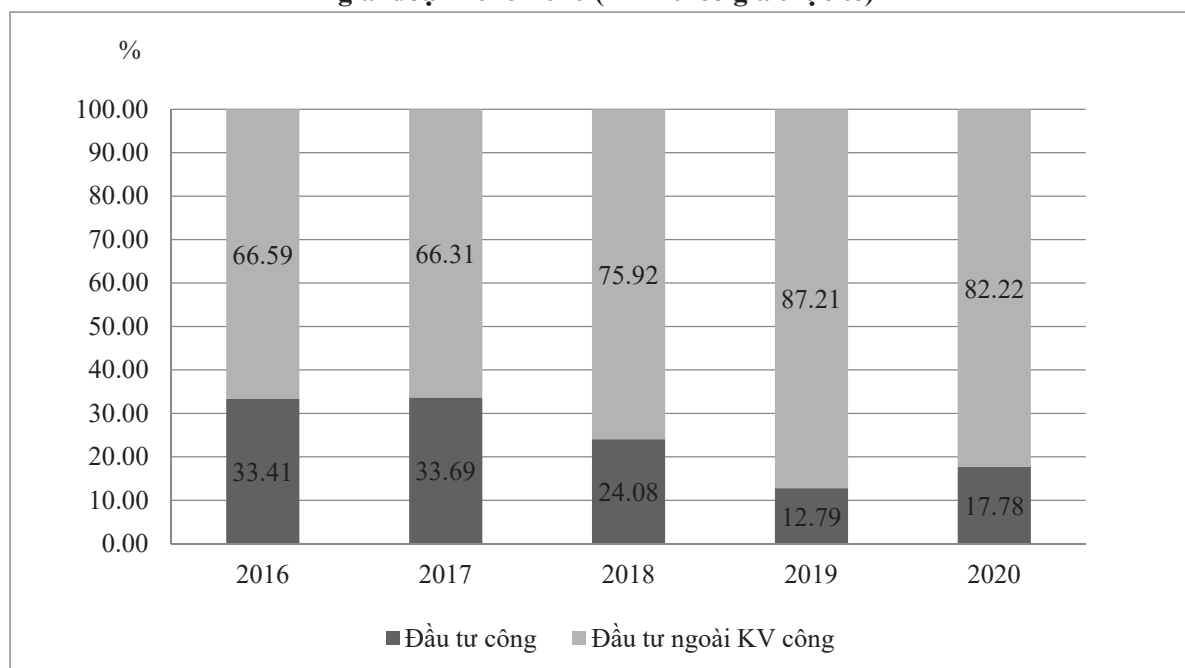
Năm	Tổng vốn đầu tư vào nông nghiệp (tỷ đồng)		Vốn đầu tư công (tỷ đồng)		Vốn ngoài khu vực công (tỷ đồng)	
	Theo giá thực tế	Theo giá so sánh	Theo giá thực tế	Theo giá so sánh	Theo giá thực tế	Theo giá so sánh
2016	694,10	450,16	231,89	150,39	462,21	299,77
2017	715,60	451,80	241,06	152,19	474,54	299,61
2018	876,56	627,12	211,06	151,00	665,50	476,12
2019	924,45	613,56	118,20	78,45	806,25	535,11
2020	1.052,28	698,40	187,07	124,16	865,21	574,24
Tốc độ PTBQ (%)	110,96	111,61	94,77	95,32	116,97	117,65

Nguồn: Tính toán từ số liệu của Niên giám thống kê tỉnh Hòa Bình năm 2020 và số liệu của Sở Kế hoạch và đầu tư tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020.

Trong giai đoạn 2016-2020, vốn đầu tư công cho phát triển kinh tế-xã hội của tỉnh Hòa Bình vẫn chủ yếu từ nguồn vốn Trung ương cấp, tăng bình quân 0,94%/năm. Như vậy, việc phụ thuộc nhiều vào nguồn phân bổ ngân sách Trung ương sẽ là một thách thức lớn cho tỉnh, việc bố trí, sắp xếp và thực hiện các dự án đầu tư công sẽ thiếu tính chủ động. Nguồn vốn từ ngân sách địa phương có xu hướng tăng khá nhanh trong giai đoạn 2016-2020 (bình quân tăng 27,54%/năm), ngày càng cải thiện và dần chiếm tỷ trọng lớn trong đầu tư công (Bảng 2). Tuy nhiên, một tỷ trọng lớn nguồn thu từ ngân sách địa phương đến từ nguồn thu sử dụng đất, đây là nguồn thu thiếu ổn định. Đầu tư công cho nông nghiệp chiếm tỷ trọng nhỏ trong tổng đầu tư công của tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020, chỉ chiếm 4,74% năm 2020, đây là tỷ lệ phân bổ còn khá khiêm tốn so với nhu cầu đầu tư của ngành. Trong khi Hòa Bình là tỉnh có nhiều tiềm năng và lợi thế trong phát triển nông nghiệp, và nông nghiệp đóng vai trò rất quan trọng trong phát triển kinh tế của địa phương. Đây là một thách thức không nhỏ đối với ngành nông nghiệp và cũng là một cản trở lớn cho việc nâng cao hiệu quả vốn đầu tư công nói chung và đầu tư công trong nông nghiệp nói riêng.

4.1.2. Cơ cấu vốn đầu tư công trong nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình

Hình 1: Cơ cấu vốn đầu tư trong nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020 (Tính theo giá thực tế)

Nguồn: Tính toán từ số liệu của Niên giám thống kê tỉnh Hòa Bình năm 2020 và số liệu của Sở Kế hoạch và đầu tư tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020.

Bảng 2: Phân bổ vốn đầu tư công của tỉnh Hòa Bình theo nguồn và theo lĩnh vực đầu tư giai đoạn 2016-2020 (Theo giá thực tế)

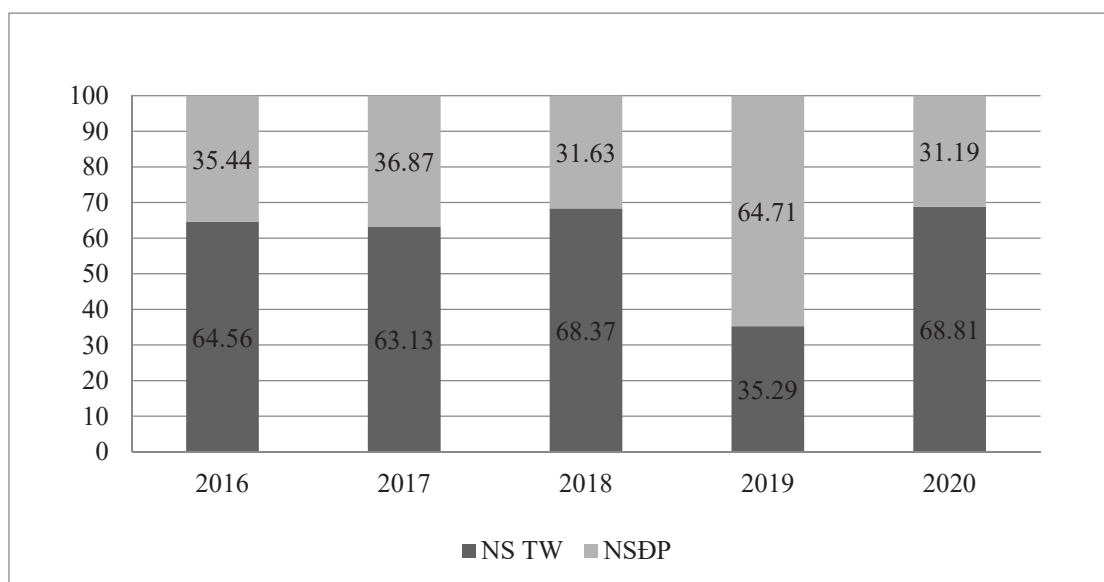
Năm	Tổng vốn đầu tư công (tỷ đồng)	Phân theo nguồn vốn				Phân theo lĩnh vực			
		Ngân sách trung ương		Ngân sách địa phương		Đầu tư cho nông nghiệp		Đầu tư cho các lĩnh vực khác	
		Số lượng (tỷ đồng)	Cơ cấu (%)	Số lượng (tỷ đồng)	Cơ cấu (%)	Số lượng (tỷ đồng)	Cơ cấu (%)	Số lượng (tỷ đồng)	Cơ cấu (%)
2016	2.633,86	1.878,67	71,33	755,19	28,67	231,89	8,80	2.401,97	91,20
2017	1.933,31	984,72	50,93	948,59	49,07	241,06	12,47	1.692,25	87,53
2018	2.966,97	1.828,58	61,63	1.138,39	38,37	211,06	7,11	2.755,91	92,89
2019	2.662,73	1.224,14	45,97	1.438,59	54,03	118,20	4,44	2.544,53	95,56
2020	3.948,81	1.950,34	49,39	1.998,47	50,61	187,07	4,74	3.761,74	95,26
Tốc độ PTBQ (%)	110,65	100,94	-	127,54	-	94,77	-	111,87	-

Nguồn: Tính toán từ số liệu của Niên giám thống kê tỉnh Hòa Bình năm 2020 và số liệu của Sở Kế hoạch và đầu tư tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020.

Thời gian qua, nguồn vốn đầu tư công cho phát triển nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình vẫn chủ yếu từ nguồn vốn Trung ương cấp (Hình 2) thông qua các nguồn đầu tư như: chương trình hỗ trợ sản xuất nông nghiệp cho các hộ nghèo, hộ đồng bào dân tộc và miền núi theo Chương trình 135 và Chương trình 30a của Chính phủ; chương trình phát triển lâm nghiệp (KfW7) của Chính phủ Cộng hòa Liên bang Đức tài trợ thông qua Ngân hàng Tái thiết Đức (KfW); Các chương trình giảm nghèo, phục hồi rừng phòng hộ và phát triển nông thôn đa mục tiêu của Ngân hàng Thế giới (WB);... Trong giai đoạn 2016-2020, tổng vốn đầu tư công cho nông nghiệp của toàn tỉnh đạt khoảng 989,28 tỷ đồng, bình quân khoảng 197,86 tỷ đồng/năm. Vốn đầu tư công tập trung chủ yếu vào các lĩnh vực đòi hỏi thời gian đầu tư dài như: hạ tầng thủy lợi, giao thông nội đồng và lâm nghiệp. Giai đoạn 2016-2020, tỷ lệ vốn đầu tư cho xây dựng các công trình thủy lợi và hạ tầng nông nghiệp chiếm hơn 66% trong tổng vốn đầu tư công cho ngành nông nghiệp của tỉnh. Trong đó, lâm nghiệp trở thành ngành có vốn đầu tư công cao nhất (39,1%), tiếp sau đó là thủy lợi (32,53%) và hạ tầng

nông nghiệp (25,33%) (Sở Nông nghiệp và phát triển nông thôn, 2021). Trong cơ cấu vốn đầu tư công vào nông nghiệp theo các tiểu ngành, vốn dành cho trồng trọt, chăn nuôi và nuôi trồng thủy sản chiếm tỷ trọng rất nhỏ, chỉ dao động dưới 17%, khu vực này chủ yếu thu hút đầu tư của tư nhân và đầu tư trực tiếp nước ngoài. Tuy nhiên, thực tế cho thấy việc thu hút đầu tư vào nông nghiệp, đặc biệt là vào lĩnh vực chế biến các sản phẩm nông lâm thủy sản còn rất yếu, nên việc nâng cao giá trị gia tăng và hình thành các chuỗi nông sản gặp nhiều khó khăn cần được quan tâm giải quyết trong thời gian tới.

Hình 2: Cơ cấu vốn đầu tư công cho nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình phân theo nguồn vốn giai đoạn 2016-2020 (%)

Nguồn: Tính toán từ số liệu của Niên giám thống kê tỉnh Hòa Bình năm 2020 và số liệu của Sở Kế hoạch và đầu tư tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020.

4.1.3. Hiệu quả đầu tư công trong nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình

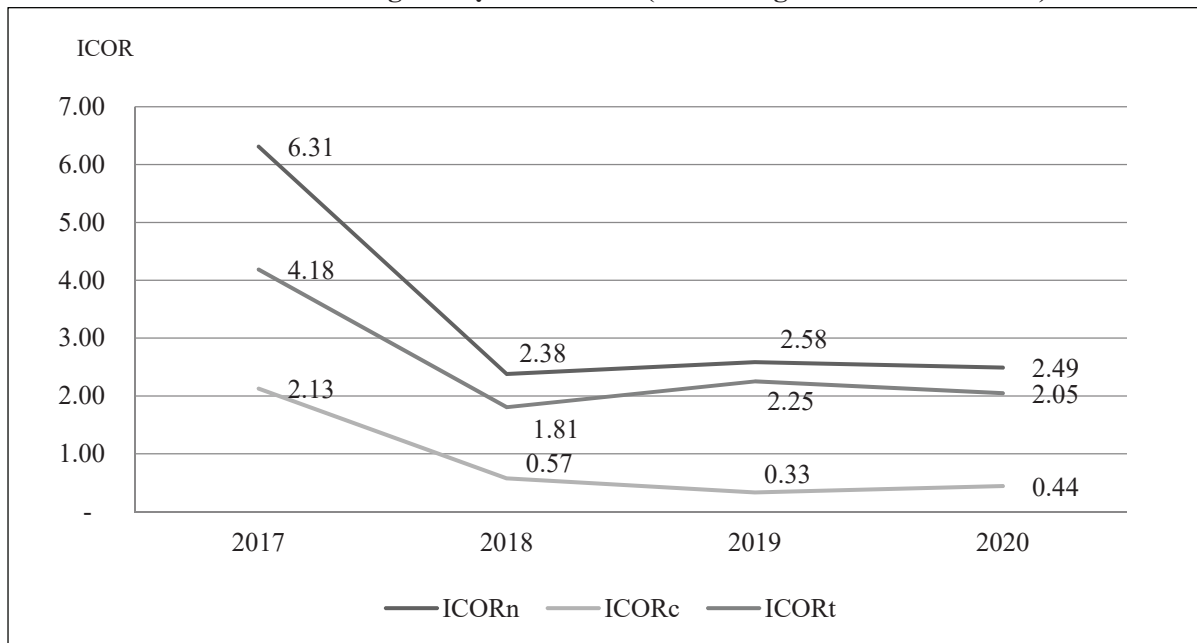
Hiệu quả sử dụng vốn đầu tư công trong nông nghiệp

Để đo lường hiệu quả đầu tư vào nông nghiệp, đặc biệt là vốn đầu tư công, chỉ số ICOR được tính toán theo giá so sánh năm 2010 và kết quả được thể hiện trong Hình 3 và Hình 4. Hình 4 phản ánh chỉ số ICOR trong nông nghiệp tính theo khu vực kinh tế gồm ICOR tính theo tổng vốn đầu tư vào nông nghiệp (ICOR_n), ICOR tính theo vốn đầu tư công (ICOR_c), và ICOR tính theo vốn đầu tư ngoài khu vực công vào nông nghiệp (ICOR_t). Kết quả nghiên cứu cho thấy, theo thời gian chỉ số ICOR được cải thiện khá lớn trong giai đoạn 2016-2020, điều này cho thấy hiệu quả đầu tư vào nông nghiệp nói chung, đầu tư công vào nông nghiệp nói riêng được nâng lên đáng kể (Giảm tương ứng từ 6,31, 4,18, và 2,13 năm 2017 xuống còn tương ứng 2,49, 2,05 và 0,44 năm 2020). Ngoài ra, Hình 5 là kết quả tính toán chỉ số ICOR theo nguồn vốn trung ương (ICOR_{tw}) và nguồn vốn địa phương (ICOR_{đp}), cũng cho thấy sự cải thiện rõ rệt theo thời gian trong giai đoạn 2016-2020. Trong đó, chỉ số ICOR từ nguồn vốn địa phương thấp hơn ICOR từ nguồn vốn trung ương có thể được lý giải là do nguồn vốn tự cân đối của địa phương có thể giúp chủ động trong phân bổ và thực hiện các dự án hơn so vốn trung ương.

Ảnh hưởng của đầu tư công trong nông nghiệp tới tăng trưởng và giảm nghèo

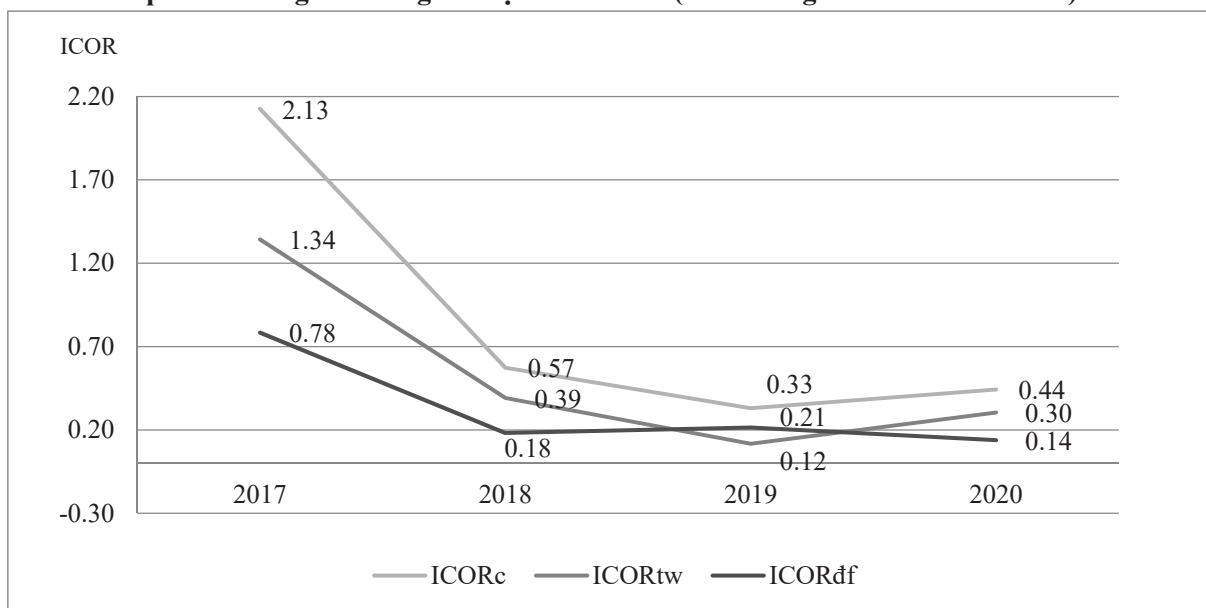
Kết quả đầu tư công vào nông nghiệp là vốn môi quan trọng cho việc thu hút và huy động nguồn lực đầu tư ngoài khu vực công cho phát triển của lĩnh vực nông lâm thủy sản của tỉnh. Tỷ trọng vốn đầu tư ngoài khu vực công cho nông nghiệp trên tổng vốn đầu tư xã hội cho nông nghiệp tăng nhanh giai đoạn 2016-2020 (Bảng 1 và Bảng 3). Kết quả đầu tư đã góp phần thúc đẩy tái cơ cấu ngành, tăng cường việc ứng dụng các công nghệ tiên tiến vào sản xuất và góp phần nâng cao giá trị sản phẩm nội vùng của ngành nông nghiệp (GRDP) trong giai đoạn 2016-2020 (Hình 5). Số liệu thống kê cho thấy GRDP ngành nông nghiệp theo giá thực tế (GRDP_{tt}) và theo giá so sánh (GRDP_{ss}) đều có xu hướng tăng trong giai đoạn 2016-2020, tuy nhiên tốc độ tăng trưởng còn chậm so với tiềm năng và lợi thế của tỉnh (Bảng 3).

Hình 3: Chỉ số ICOR trong nông nghiệp phân theo khu vực kinh tế của tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020 (tính theo giá so sánh năm 2010)

Nguồn: Tính toán từ số liệu của Niên giám thống kê tỉnh Hòa Bình năm 2020 và số liệu của Sở Kế hoạch và đầu tư tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020.

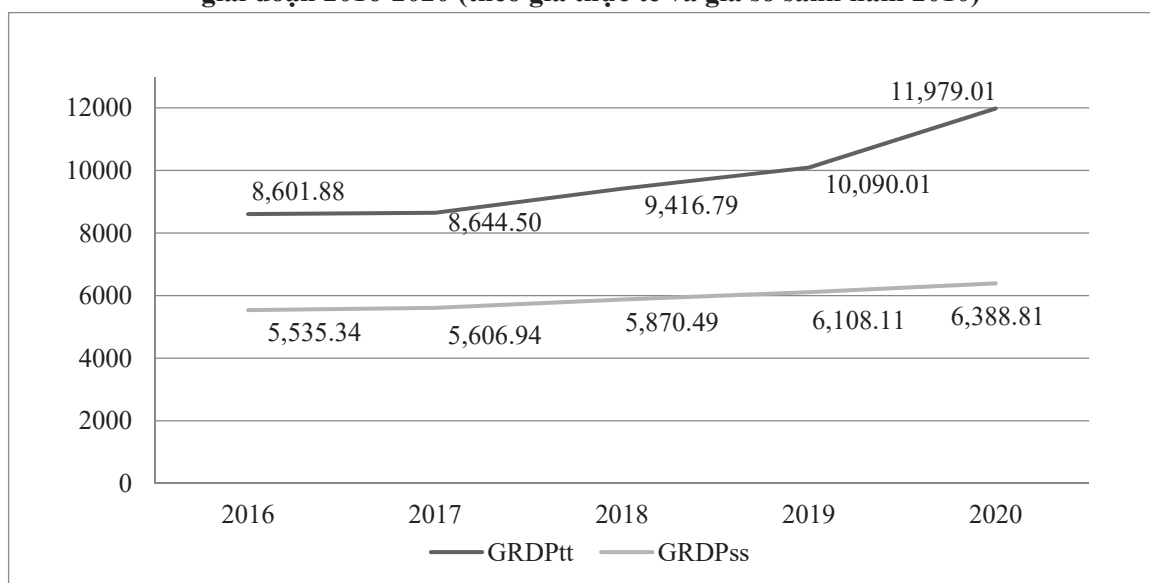
Hình 4: So sánh chỉ số ICOR đầu tư công cho nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình phân theo nguồn vốn giai đoạn 2016-2020 (tính theo giá so sánh năm 2010)

Nguồn: Tính toán từ số liệu của Niên giám thống kê tỉnh Hòa Bình năm 2020 và số liệu của Sở Kế hoạch và đầu tư tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020.

Bên cạnh đó, Ủy ban nhân dân tỉnh Hòa Bình đã phê duyệt Đề án tái cơ cấu ngành nông nghiệp theo hướng nâng cao giá trị gia tăng và phát triển bền vững tỉnh Hòa Bình đến năm 2020 tại Quyết định số 1604/QĐ-UBND ngày 31/8/2015. 5 năm thực hiện Đề án đã góp phần phát triển một số sản phẩm trong lĩnh vực trồng trọt (cây ăn quả có múi, mía, rau an toàn...), nuôi cá lồng trên hồ Hòa Bình, chăn nuôi bền vững (chăn nuôi tập trung theo hướng công nghiệp, kiểm soát và nâng cao chất lượng chăn nuôi nông hộ, phát triển liên kết sản xuất và tiêu thụ trâu bò thịt, lợn bản địa, gà thả vườn, dê...), làng nghề; đẩy mạnh tiêu thụ nông sản, liên kết sản xuất, cải tạo vườn tạp, dồn điền đổi thửa; quản lý bảo vệ và phát triển rừng bền vững...đạt được những kết quả tích cực. Tăng

Hình 5: GRDP ngành nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020 (theo giá thực tế và giá so sánh năm 2010)

Nguồn: Cục Thống kê tỉnh Hòa Bình (2021)

trường bình quân ngành nông nghiệp giai đoạn 2016-2020 đạt khoảng 4,1%/năm, chiếm gần 20% cơ cấu kinh tế của tỉnh; đến cuối năm 2020 có 44,3% số xã đạt 19 tiêu chí nông thôn mới; độ che phủ rừng đạt trên 51% (Ủy ban nhân dân tỉnh Hòa Bình, 2021). Tỷ lệ hộ nghèo theo tiếp cận nghèo đa chiều, đặc biệt là khu vực nông thôn của tỉnh giảm mạnh trong giai đoạn 2016-2020 do người dân được thụ hưởng thông qua các chương trình, dự án sử dụng nguồn vốn đầu tư công trong khu vực nông nghiệp, nông thôn (Bảng 3).

Bảng 3: Đầu tư công trong nông nghiệp với tăng trưởng và giảm nghèo

Chỉ tiêu	ĐVT	2016	2017	2018	2019	2020
Vốn đầu tư công trong NN (theo giá so sánh năm 2010)	Tỷ đồng	150,39	152,19	151,00	78,45	124,16
Tỷ trọng đầu tư công trong NN/Tổng vốn đầu tư toàn xã hội trong NN	%	33,41	33,69	24,08	12,79	17,78
Tốc độ tăng trưởng kinh tế (theo giá so sánh năm 2010)	%	9,39	9,04	8,57	0,86	3,70
Tốc độ tăng giá trị sản xuất khu vực NN (theo giá so sánh năm 2010)	%	5,29	1,29	4,70	4,05	4,60
Tỷ lệ hộ nghèo đa chiều	%	17,75	15,40	12,71	10,50	10,00

Nguồn: Tính toán từ số liệu của Niên giám thống kê tỉnh Hòa Bình năm 2020 và số liệu của Sở Kế hoạch và đầu tư tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020.

4.2. Một số thành tựu và hạn chế về đầu tư công trong nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình

Những thành tựu đạt được

Nguồn vốn đầu tư công giúp bổ sung nguồn vốn cho phát triển nông nghiệp, đặc biệt trong đầu tư kết cấu hạ tầng nông nghiệp – nông thôn. Vốn đầu tư công góp phần cải thiện tập quán canh tác, phát triển kinh tế xã hội ở nhiều địa phương, nhất là các dự án đầu tư vào phát triển nguồn nguyên liệu, cải thiện điều kiện hạ tầng yếu kém, lạc hậu ở nhiều địa phương (huyện, xã), đặc biệt là sửa chữa, cải tạo hệ thống thủy lợi và giao thông nội đồng. Cuối năm 2020, toàn tỉnh Hòa Bình có hơn 2.300km đường giao thông trục chính nội đồng với tỷ lệ bê tông hóa và cứng hóa gần 34%. Cả tỉnh có 1.995 công trình thủy lợi và 3.739 km kênh mương tưới các loại (được cứng hóa gần 49%). Hệ thống công trình thủy lợi nội đồng được nâng cấp, đảm bảo tưới chủ động cho trên 53 nghìn ha cây hàng năm và chủ động ứng phó thiên tai theo phương châm 4 tại chỗ.

Đầu tư công trong nông nghiệp giúp đẩy mạnh quá trình xây dựng nông thôn mới tại các địa phương trong tỉnh. Hạ tầng nông nghiệp – nông thôn được cải thiện, góp phần tích cực trong phát triển kinh tế-xã hội, góp phần xóa đói giảm nghèo. Chỉ tính riêng giai đoạn 2015-2020, tỉnh có thêm 55 xã đạt chuẩn nông thôn mới.

Đến cuối năm 2020, toàn tỉnh có 86 xã đạt cả 19 tiêu chí về nông thôn mới (bằng 45%), có 3 đơn vị cấp huyện hoàn thành nhiệm vụ xây dựng nông thôn mới, vượt chỉ tiêu kế hoạch trước 01 năm.

Bảng 4: Đánh giá của cán bộ quản lý về lợi ích của vốn đầu tư công trong nông nghiệp

TT	Lợi ích của đầu tư công trong NN	Số lượng (n =50)	Tỷ lệ (%)
1	Thu hút vốn đầu tư ngoài khu vực công vào nông nghiệp	48	96,0
2	Góp phần tăng trưởng kinh tế của địa phương	42	84,0
3	Thúc đẩy tăng trưởng giá trị sản xuất ngành nông nghiệp	45	90,0
4	Thúc đẩy tái cơ cấu ngành nông nghiệp	46	92,0
5	Cải thiện kết cấu hạ tầng trong khu vực nông nghiệp, nông thôn	45	90,0
6	Cải thiện kết cấu hạ tầng trong khu vực nông nghiệp, nông thôn	44	88,0
7	Góp phần nâng cao thu nhập và giảm nghèo ở khu vực nông thôn	39	78,0

Nguồn: Kết quả khảo sát, 2021.

Các dự án đầu tư công trong nông nghiệp tạo thêm việc làm mới, nâng cao thu nhập cho người dân, giúp xóa đói giảm nghèo. Trong lĩnh vực lâm nghiệp tuy vốn đầu tư không lớn nhưng lại có thể tạo ra việc làm ổn định cho các hộ nông dân. Trồng rừng, chăm sóc và bảo vệ rừng, khai thác và phát triển kinh tế dưới tán rừng đang trở thành sinh kế cho phần lớn các hộ vùng sâu vùng xa, vùng đồng bào dân tộc thiểu số và miền núi của tỉnh Hòa Bình, góp phần cải thiện đời sống kinh tế - xã hội địa phương.

Hạn chế và nguyên nhân

Bên cạnh những thành tựu đạt được, đầu tư công cho nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình vẫn còn những hạn chế nhất định, một số vấn đề hạn chế gồm:

- Tỷ trọng vốn đầu tư công dành cho lĩnh vực nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình thời gian qua còn thấp và thiếu ổn định, đầu tư còn dàn trải, định mức đầu tư cho mỗi dự án còn thấp nên kết quả và hiệu quả đầu tư chưa cao.

- Các dự án đầu tư công trong nông nghiệp mới chỉ tập trung nhiều vào kết cấu hạ tầng nông nghiệp, chưa chú trọng vào các ngành thế mạnh của tỉnh như lâm nghiệp, thủy sản, khuyến nông, khuyến lâm,.... chưa có nhiều dự án nhằm thúc đẩy phát triển nông nghiệp ứng dụng công nghệ cao, hay công nghệ chế biến sâu trong sản xuất nông lâm thủy sản.

- Quy trình thẩm định dự án, thẩm định vốn và phân cấp trong quản lý vốn đầu tư công theo quy mô dự án còn hạn chế, bất cập đã ảnh hưởng đến tính linh hoạt và hiệu quả trong triển khai các dự án đầu tư công trong nông nghiệp.

- Việc huy động nguồn lực đầu tư ngoài khu vực công vào nông nghiệp còn nhiều hạn chế. Chưa huy động được nhiều các dự án đầu tư lớn vào nông nghiệp từ các nguồn như vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI), vốn ODA, vốn đầu tư từ các doanh nghiệp trong nước, hay các hình thức đầu tư theo đối tác công tư (PPP). Một trong những nguyên nhân là cơ chế và chính sách khuyến khích và thu hút các nhà đầu tư chưa có nhiều đột phá so chính sách chung của Trung ương nên kết quả đạt được chưa cao.

- Nguồn thu từ ngân sách địa phương vẫn chủ yếu từ tiền sử dụng đất, đây là nguồn thu không ổn định. Việc thu hút đầu tư và phát triển các khu cụm công nghiệp và dịch vụ còn gặp nhiều khó khăn nên vốn đầu tư công từ ngân sách địa phương còn hạn hẹp cho đầu tư phát triển kinh tế nói chung và nông nghiệp nói riêng.

4.3. Một số khuyến nghị giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả đầu tư công trong nông nghiệp của tỉnh Hòa Bình

Thứ nhất, tái cơ cấu đầu tư công nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng vốn đầu tư công trong nông nghiệp, nông thôn. Cần xác định rõ trọng tâm đầu tư, tránh tình trạng đầu tư dàn trải, định mức nguồn vốn phân bổ thấp, kém hiệu quả. Ưu tiên nguồn vốn đầu tư công cho các chương trình, dự án trọng điểm về kết cấu hạ tầng giao thông nông thôn, thủy lợi, tăng cường cho công tác khuyến nông, khuyến lâm, khuyến ngư, đẩy mạnh ứng dụng công nghệ cao và phát triển công nghiệp chế biến sâu đối với nông lâm thủy sản.

Thứ hai, tăng cường rà soát và hoàn thiện cơ chế, chính sách về đầu tư công, trong đó ưu tiên đầu tư cho khu vực nông nghiệp, nông thôn. Sửa đổi và hoàn thiện quy chế thẩm định dự án, thẩm định vốn, quyết định đầu tư để đảm bảo thực hiện phân bổ nguồn ngân sách hài hòa về lợi ích giữa các ngành, các lĩnh vực, khắc phục tình trạng mất cân đối nguồn vốn đầu tư công như hiện nay.

Thứ ba, hoàn thiện thể chế, cải thiện môi trường đầu tư nhằm đẩy mạnh thu hút đầu tư, huy động tối đa các nguồn lực trong xã hội như: vốn ODA, vốn (FDI), vốn của tư nhân, hay đầu tư theo hình thức đối tác công tư (PPP),... cho phát triển nông nghiệp, nông thôn.

Thứ tư, phát triển nông nghiệp theo hướng sản xuất hàng hóa tập trung, gắn kết chặt chẽ với công nghiệp chế biến, du lịch, thị trường tiêu thụ, bảo vệ môi trường, sinh thái, thích ứng với biến đổi khí hậu, đồng bộ với thực hiện cơ cấu lại ngành nông nghiệp và xây dựng nông thôn mới. Đẩy mạnh ứng dụng tiến bộ khoa học và công nghệ vào sản xuất nông nghiệp để tăng năng suất lao động và nâng cao giá trị gia tăng; cơ giới hóa, khuyến khích ứng dụng nông nghiệp công nghệ cao, nông nghiệp hữu cơ, nông nghiệp thông minh trong sản xuất các sản phẩm nông nghiệp chủ lực.

5. Kết luận

Hòa Bình có nhiều tiềm năng trong phát triển nông nghiệp, thời gian qua tỉnh đã ban hành nhiều chính sách quy hoạch, kế hoạch hóa về đầu tư trong lĩnh vực nông nghiệp. Giai đoạn 2016-2020, vốn đầu tư công cho nông nghiệp chủ yếu vẫn là nguồn ngân sách Trung ương nên thiếu chủ động trong triển khai. Tổng vốn đầu tư công của toàn tỉnh tăng qua các năm, tuy nhiên nguồn vốn đầu tư công cho nông nghiệp có xu hướng giảm, và khá thấp nên chưa đáp ứng được nhu cầu và chưa thực sự phát huy được hiệu quả. Các dự án đầu tư công trong nông nghiệp còn khá dàn trải, quy mô vốn đầu tư nhỏ và chưa ưu tiên nhiều vào một số lĩnh vực có thế mạnh của ngành nông nghiệp của tỉnh.

Đánh giá về hiệu quả đầu tư công trong nông nghiệp cho thấy, hệ số ICOR được cải thiện khá đáng kể trong giai đoạn 2016-2020, điều này cho thấy hiệu quả đầu tư công trong nông nghiệp được nâng lên theo thời gian. Ngoài hiệu quả về mặt kinh tế, đầu tư công trong nông nghiệp còn tác động tích cực đến kinh tế – xã hội địa phương, góp phần thúc đẩy tái cơ cấu ngành nông nghiệp, cải thiện hạ tầng nông thôn, đẩy nhanh quá trình xây dựng nông thôn mới và góp phần xóa đói giảm nghèo. Tuy nhiên, vẫn còn nhiều tồn tại, hạn chế như định mức đầu tư thấp, đầu tư mới chỉ tập trung ở một số ngành, hiệu quả đầu tư chưa bền vững,... Vì vậy, cần phải có các giải pháp thiết thực để khắc phục những tồn tại này để nâng cao hiệu quả đầu tư công trong nông nghiệp, góp phần đưa nền kinh tế nói chung và ngành nông nghiệp nói riêng của tỉnh Hòa Bình phát triển bền vững.

Tài liệu tham khảo

- Bùi Kim Thanh (2020), *Những yêu cầu đặt ra cho phát triển nông nghiệp Việt Nam trong bối cảnh mới*, truy cập 23/6/2021 tại: <https://nhandan.vn/dang-va-cuoc-song/nhung-yeu-cau-dat-ra-cho-phat-trien-nong-nghiep-vietnam-trong-boi-can-moi-624415/>.
- Cục thống kê tỉnh Hòa Bình (2021), *Niên giám thống kê năm 2020 của tỉnh Hòa Bình*.
- Dhawan, D.B & Yadav, S.S (1997), ‘Public investment in Indian agriculture: Trends and determinants’, *Economic and Political Weekly*, 32 (14), 710-714, <http://www.jstor.org/stable/4405258>.
- Govereh, J., J.J. Shawa, E. Malawo & T.S Jayne. (2006), ‘Raising the Productivity of Public Investment in Zambia’s Agricultural Sector’, Working Paper No. 20. Food Security Research Project, Lusaka, Zambia, December 2006, (CDIE reference number PN-ADI-176)
- Gulati, A. & Bhide, S. (1995), ‘What do Reformers Have for Agriculture’, *Economic and Political Weekly*, May 6-13, 1089-1093.
- Haggblade, S. (2007), ‘Returns to Investment in Agriculture’, *Policy Synthesis*, 19, Food Security research Project, Lusaka, Zambia, January 2007.
- Hồ Ngọc Hy (2007), ‘Hiệu quả vốn đầu tư phát triển ở tỉnh Quảng Trị’, *Tạp chí Nghiên cứu kinh tế*, 350, 57-63.
- Jha, R. (2007), *Investment and Subsidies in Indian Agriculture*, Available at <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.987147>.

-
- Kim Thị Dung (2010), ‘Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về tài chính công cấp cơ sở và đóng góp của dân trong tài chính công cấp cơ sở’, *Tạp chí Khoa học và Phát triển*, 8 (3), 529-537.
- Mani, H., Bhalachandran, G. & Pandit, V. (2011), *Public Investment in Agricultural and GDP Growth: Another Look at the Inter - sectoral Linkages and Policy Implications*, tài liệu nghiên cứu của CDE.
- Minh Anh (2019), *Thêm lực đẩy cho doanh nghiệp đầu tư vào nông nghiệp*, truy cập 20/6/2021 tại <https://tapchitaichinh.vn/tai-chinh-kinh-doanh/tai-chinh-doanh-nghiep/them-luc-day-cho-doanh-nghiep-dau-tu-va-nong-nghiep-310440.html>.
- Nguyễn Phương Lê, Trần Thị Ngọc, & Phạm Thị Thanh Thúy (2010), ‘Thực trạng và giải pháp nâng cao hiệu quả đầu tư công cho phát triển kinh tế huyện Sơn Động, tỉnh Bắc Giang’, *Tạp chí Khoa học và Phát triển*, 8 (3), 538-548.
- Nguyễn Thị Ngọc Nga (2019), ‘Hiệu quả đầu tư công trong lĩnh vực nông nghiệp ở Việt Nam’, Luận án Tiến sĩ kinh tế, Viện Nghiên cứu Quản lý kinh tế Trung ương.
- Renkow, M. (2010), *Priorities for Public Investment in Agriculture and Rural Areas*, Impact assessment brief, International Food Policy Research Institute, <https://www.ifpri.org/publication/priorities-public-investment-agriculture-and-rural-areas-grp-3>.
- Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Hòa Bình (2021), *Kế hoạch phân bổ vốn đầu tư công hàng năm của tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020*.
- Sở Nông nghiệp và phát triển nông thôn tỉnh Hòa Bình (2021), *Báo cáo thực trạng đầu tư và phân bổ vốn đầu tư công trong nông nghiệp tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2016-2020*.
- Ủy ban nhân dân tỉnh Hòa Bình (2021), *Quyết định về việc phê duyệt kế hoạch cơ cấu lại ngành nông nghiệp tỉnh Hòa Bình giai đoạn 2021-2025*.